

Žebotov politični nastop

V. M.

Janez Arnež je napisal in v svoji založbi Studie slovenice izdal knjigo z naslovom *Ciril Žebot in njegov politični nastop*.

Če ne bi bilo revolucije, bi bil Ciril Žebot eden najvidnejših slovenskih politikov. Leta 1937 je doktoriral iz prava in še pred začetkom vojne končal dve znanstveni knjigi o korporativnem narodnem gospodarstvu ter o gospodarstvu v Sovjetski zvezi. V začetku leta 1941 je bil habilitiran za prvega docenta ekonomije na ljubljanski pravni fakulteti. Med okupacijo je podtalno deloval za zedinjeno in demokratično Slovenijo po njeni osvoboditvi. V ilegali je napisal knjigo *Narod sredi Evrope* in urejeval podtalno glasilo *Slovenija in Evropa*. Kot enega najperspektivnejših mladih intelektualcev so ga na piko vzeli komunisti in njihova teroristična organizacija Vos. Če bi jim načrt uspel, bi ga 26. maja 1942 atentator ustrelil na Streliški ulici v Ljubljani skupaj s profesorjem dr. Lambertom Ehrlichom. Smrti ga je rešilo drobno naključje. Toda življenje so mu medvojni dogodki kljub temu korenito spremenili.

Delo za svobodno in demokratično Slovenijo je nadaljeval v Vatikanu in v osvobojenem Rimu. Ko so se ob koncu vojne postavljala vprašanja o miru in povojni ureditvi, je v Rimu ustanovil Akcijski odbor za zedinjeno in suvereno slovensko državo, ki se je zavezal za samostojno Slovenijo v

povezavi s Svobodnim tržaškim ozemljem v okviru Intermarija, ki so ga predlagali Poljaki. Šlo naj bi za srednjeevropsko federacijo in ideja je bila naperjena proti prevladi komunizma in revolucije na ozemljih vzhodno od Trsta, od Slovenije do Poljske.

Konec vojne in zmago revolucije je Žebot dočkal zunaj Slovenije. Avgusta 1947 se je preselil v Združene države Amerike, kjer je na univerzah v Pittsburghu in Washingtonu predaval ekonomijo ter pisal knjige in razprave. Je avtor več knjig v slovenščini in angleščini, njegove razprave pa so izhajale tudi v italijanščini, nemščini in španščini. Leta 1967 je izšel prvi del njegove knjige *Slovenija včeraj, danes in jutri*, leta 1969 pa še drugi del. Tik pred smrtjo leta 1989, ko je bila na vidiku že osvoboditev Slovenije izpod komunističnega jarma, je izšla njegova knjiga *Neminljiva Slovenija*.

Arneževa knjiga Janez Arnež je knjigo o Žebotu napisal na podlagi obsežnega gradiva – tako Žebotovih spisov, pisem in knjig kot različne korespondence, ki jo hrani arhiv njegove Studie slovenice, od Mihe Kreka, Alojzija Kuharja in drugih političnih emigrantov. Knjigo je Arnež razdelil v dvanajst poglavij: *Stražarski vstop v politiko, Doba sovražne okupacije, Akcijski odbor za zedinjeno in suvereno slovensko državo, Slovenski ljudski blok, Free Europe Committee, Delovanje v ZDA in Kanadi, Jugoslovanska odjuga in slovenska politična emigracija, Slovenija včeraj, danes in jutri, Obisk v Ljubljani, Slovenski narod, Javornik, Po obisku – sedemdeseta leta*.

Knjiga ni lahko branje in zahteva bralca, ki dobro pozna dogajanje na Slovenskem v 20. stoletju, še posebej pa med drugo svetovno vojno in po njej. Skozi mnoge citate

iz zasebnih korespondenc nam je avtor prikazal pogosto bridko usodo vrhunskega intelektualca, ki je sposoben in bi rad soustvarjal svet, vendar mu razmere tega niso dopuščale. Toda kljub tem,

recimo jim kar nemogočim razmeram – komunistična diktatura v domovini, življenje daleč stran, onkraj oceana – je Žebot večkrat poskušal vplivati, da bi se razmere v zvezi s Slovenijo drugače urejevale. To je bil boj z mlino na veter, saj mu je domovina bila odtujena od leta 1941 do leta 1990 oziroma do njegove smrti leto pred tem. Ves povojni čas je veljal za »narodnega sovražnika številka 1«, in če bi se pojavil v Sloveniji, bi ga aretirali in zaprli. No, enkrat mu je za hip celo uspelo priti v Slovenijo. Toda kljub temu je poskušal, zaradi česar je od vidnejših ljudi v emigraciji zahteval »nemogoče« stvari. Realnost je bila pač drugačna od lepih idej, zato je nujno prihajalo do slabih odnosov. Arneževa knjiga je ena sama boleča podoba tragičnega idealista. **D**

